

with a qualified formulation and algorithmic presentation by researcher of his conceptual construct. Its methodological characteristics fix the content and sequence of certain types of research activities. Algorithmic presentation of the methodological characteristics is carried out in the form of prescriptions and norms, perform a number of functions such as: provide the correct formulation of the problem; determine means for solving certain tasks – “intellectual technology of scientific activity”; provide improved organization and research.

From the standpoint of methodological logistics, underestimation of the problem of formulating and algorithmic presentation of conceptual construct in pedagogical research eliminates scientist's work, its expediency and practical significance, forms the teachers indifference to the problem of implementation of pedagogical science achievements and best practices into mass practice.

Irresponsible attitude of researcher to the problem of formulation and algorithmic presentation of the conceptual construct in pedagogical research dulls his sense of responsibility for his scientific position and conducting a pedagogical experiment. The lack of motivation and ability of researcher in the process of evaluating his own work to analyze professionally conceptual construct formulated and presented in the form of an algorithm is explained by the fact that it is not developed by him through deep penetration into the essence of the research object, but is imitated.

The study of the problem has shown that in order to provide an ordinary researcher with a “working” methodological toolkit, which is necessary condition for obtaining reliable results and a reliable indicator of their quality, the results of work in the field of pedagogy methodology should be brought to the applied level.

Key words: methodological logistics, conceptual construct, research, methodological characteristics.

УДК 37.014.5.091.12:005.342(477)

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–27.82-87

Світлана Поліщук
Svitlana Polishchuk

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL EDUCATIONAL SYSTEM IN THE CONDITIONS OF INDEPENDENCE AND DEMOCRATIZATION OF SOCIETY

У статті розкрито актуальність збагачення власного досвіду становлення системи освіти в Україні за рахунок організаційного реформування та переосмислення усталених психолого-педагогічних цінностей. При цьому автор статті звертає особливу увагу на те, що Україна, як європейська держава, суттєво змінює політику і соціальні пріоритети в освіті, впроваджуючи сучасні інноваційні педагогічні технології, основним орієнтиром яких є застосування нових методів навчання і виховання дітей.

Ключові слова: освіта, інновація, досвід, розвиток, особистість, методи, пріоритети.

У Законі України “Про освіту” (1996), “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті” (2002) наголошується на актуальності збагачення власного досвіду становлення системи освіти за рахунок організаційного реформування та переосмислення усталених психолого-педагогічних цінностей. Україна, як європейська держава, маючи цінні надбання вітчизняної педагогічної думки, суттєво змінює політику і соціальні пріоритети в освіті, формує принципово нову парадигму освіти і виховання. Тобто в Україні сьогодні формується нова освітня політика, у якій вагоме місце посідають упроваджені сучасні інноваційні педагогічні технології, основним орієнтиром (засобом) яких є застосування нових методів навчання і виховання дітей.

Цьому передуює й те, що Україна прагне стати рівноправним членом європейської спільноти, зокрема Болонського процесу, і це зумовлює значні зміни не лише в організації навчально-виховного процесу, а й у науково-дослідній діяльності в закладах освіти. Усе це потребує підняття науково-дослідної роботи в навчальних закладах на якісно вищий рівень та узгодження з європейськими вимірами і стандартами [13, с. 39].

Проблема змісту освіти особливо загострюється у зв'язку з різким збільшенням інформаційного потоку, що ставить школу перед необхідністю своєчасного добору та використання необхідної інформації. Упровадження в освітній процес засобів інформатики та електронно-обчислювальної техніки, а також нових інформаційних та мультимедійних технологій потребує якісно нового підходу до проблеми змісту освіти [13, с. 220].

Цілком очевидно, що суспільна потреба спонукає сучасну школу, її вчителів і педагогів, науковців до пошуку нових ідей і технологій, до поширення й застосування передового педагогічного досвіду. Безперечно, перед вищою школою сьогодення постає фундаментальне завдання – це компетентний, грамотний фахівець.

Розкриваючи сутність інноваційного процесу в сучасній вітчизняній освітній школі і педагогіці, вчена І. Дичківська звертає увагу на специфічні особливості інноваційного навчання. Зокрема, зазначає, що розвиток систем і змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій (мегатенденцій), серед яких найпомітнішими є:

- масовий характер освіти та її неперервність як нова якість;
- значущість освіти для індивіда і суспільства;
- орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості;
- орієнтація навчання на особистість, забезпечення можливостей її саморозкриття [5, с. 9].

Академік І. Зязюн у цьому контексті наголошує, що смыслом і метою сучасної освіти повинна стати людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом ... Зокрема, підкреслює, що система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує національному розвитку особистості і в ідеалі її призначення – щастя людини [7, с. 4-6].

Зазначимо, що за останні роки суттєво зріс інтерес вітчизняних учених-педагогів до теми впровадження в освітній процес новітніх інноваційних технологій, спрямованих на запровадження прогресивних методів навчання і виховання сучасної молоді.

Окресленій проблемі велику увагу приділяють такі провідні вітчизняні вчені-педагоги, як А. Адамський, А. Алексюк, Г. Андросчук, В. Андрущенко, М. Антоненко, К. Баханов, А. Ващенко, А. Вознюк, Б. Гаєвський, В. Гомаюнов, Т. Грабовська, І. Драч, М. Талапканич, В. Хименець, В. Гусев, В. Даєвська, Л. Даниленко, В. Довгополий, Г. Євдошенко, О. Киричук, І. Кучинська, А. Кузьмінський, О. Козлова, В. Кремень, В. Олійник, В. Ортинський, О. Остапчук, І. Підласий, З. Рябова, О. Пометун, Н. Фоменко, М. Фіцула, В. Химинець та інші. У працях цих учених акцентується увага на важливості впровадження в освітній і виховний процес учнівської молоді новітніх інноваційних технологій, які спрямовані на оновлення вітчизняної освіти, підняття її до європейського рівня з метою підвищення всього суспільного розвитку.

Виходячи із вище зазначеного, вважаємо за доцільне наголосити про актуальність і важливість вибраної нами теми дослідження.

Метою написання статті є висвітлення засобів і методів упровадження у вітчизняну систему освітніх новітніх технологій, спрямованих на підвищення якості навчання і виховання учнівської та студентської молоді, що дасть змогу ефективніше вирішувати комплексне завдання розвитку й саморозвитку творчої особистості.

Без перебільшення ігнорування здобутків європейської школи і теоретичних розробок провідних вітчизняних учених-педагогів може призвести до застою освітньої системи і тим самим відкинути вітчизняну педагогіку на нижчий рівень.

На основі цього ми можемо зробити висновок про важливість уведення в освітній процес інноваційних технологій і прогресивних методів навчання і виховання, включаючи при цьому й історичний досвід розбудови, і становлення вітчизняної освітньої системи, а також надбання зарубіжних педагогів-реформаторів кінця XIX – початку XX століття (Н. Наторпа, М. Монтессорі, В. Лая, Е. Меймана, А. Біне, Е. Торндайка, С. Клепарда та інших), наукові погляди яких посприяли відкинути схоластику старої школи і підняти педагогіку на більш високий рівень розвитку.

Відтворення цілісної картини реформування вітчизняної освітньої системи в цей період, виявлення в ній провідних тенденцій, визначення пріоритетних і перспективних напрямів її становлення і розвитку – ось основні завдання і зміст наших досліджень.

Джерельну базу дослідження становлять різноманітні за характером і змістом джерела, а саме: матеріали офіційного характеру (закони, постанови, накази, розпорядження тощо); праці провідних вітчизняних учених-педагогів з даної проблеми; наукові джерела (монографії і дисертаційні роботи); підручники і посібники з педагогіки, а також праці педагогів-реформаторів кінця XIX – початку XX століття.

Матеріали і методи дослідження. У роботі використаний комплекс загальнонаукових методів:

- теоретичний аналіз;
- синтез;
- порівняння;
- систематизація;
- узагальнення.

Досліджуючи сутність педагогічної інноватики, зазначимо, що це досить молода наука. Аналіз зарубіжних наукових джерел педагогічного спрямування свідчить про те, що дослідження інновацій, як складової педагогіки, розпочалося в 60-х роках XX століття.

Інтерес до інновацій світової педагогічної громадськості виявляється у створенні інформаційних служб (Центр дослідження інновацій в освіті під егідою ЮНЕСКО, Азіатський центр педагогічних інновацій для розвитку освіти), започаткуванні програм упровадження педагогічних інновацій, проведенні міжнародних конференцій, діяльності організацій, що узагальнюють педагогічні нововведення в різних країнах світу, інформують про них педагогічну громадськість на сторінках спеціальних часописів. Зокрема, Міжнародне бюро з питань освіти (Франція, Париж) публікує такі періодичні видання, як “Педагогічні інновації”, “Інформація та інновація в освіті” тощо.

Розвиток педагогічної інноватики в Україні пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, спричиненим суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку і функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи [5, с. 18-19].

Поняття “інновація” розуміють як:

- форму організації інноваційної діяльності;
- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позиції особистісно зорієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці;
- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;
- результат інноваційного процесу [5, с. 21].

Уважаємо за доцільне акцентувати увагу на необхідності вироблення (оволодіння) у сучасного педагогічного працівника комплексу компетентностей, без яких упровадити інноваційні технології в освітній і виховний процес підрастаючого покоління практично неможливо. В першу чергу, необхідно зацентувати увагу на тому, що ключові компетентності (громадянські,

загальнокультурні, інформаційні, спеціально-предметні, здоров'язбережувальні, соціальні) мають характерні ознаки, а саме:

- багатофункціональність (дає змогу людині вирішувати різні проблеми в повсякденному, професійному та соціальному житті, досягати важливих цілей і вирішувати різноманітні завдання);
- багатомірність (передбачають різні розумові процеси та інтелектуальні вміння);
- надпредметність і дисциплінарність (можуть застосовуватися в різних ситуаціях у професійній, соціальній та побутовій сферах);
- динамічність (залежить від пріоритетів суспільства та особистості, які мають рухливу природу) [9, с. 151].

Правильність такого підходу до компетентності педагога як інноватора засвідчує вчена Н. Мельникова, яка зазначає, що в інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя. Педагог має вміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен учень мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це у принципово інших вимірах визначає змістовність професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність, і відповідно, на пошук нових підходів до підготовки майбутнього педагога [8].

Зрозуміло, що необхідність компетентності вчителя (викладача) пов'язана з тим, що, впроваджуючи педагогічні нововведення та досліджуючи нові ідеї в закладі освіти, слід діяти комплексно, охоплюючи всі рівні навчально-виховного процесу: методологічний, теоретичний, методичний і технологічний.

Пошуково-дослідна діяльність закладу освіти пов'язана із самостійним розробленням як ідеї на цьому шляху, так і способів її практичної реалізації. Джерелом ідей на цьому шляху є практика, тобто діяльність педагогічного колективу або окремого вчителя [13, с. 47].

Варто зазначити, що дослідно-пошукова діяльність закладу освіти і впровадження ним нових ідей здійснюється в двох напрямках: методологічному і технологічному.

Технологічне спрямування діяльності школи з упровадження ідей та їх дослідження пов'язано з реалізацією нових методик і технологій навчання й виховання дітей, а також управління закладом освіти [11; 12].

Практика свідчить, що технологічне спрямування досліджень може стати невичерпним джерелом фактів та ідей, які збагачують педагогічну науку і дають змогу вчителю творчо розвиватися [4; 6].

Методологічне спрямування пошуково-дослідної діяльності пов'язано з самостійним розробленням закладом освіти нових педагогічних ідей, цілей, завдань, форм роботи, функцій, методів і принципів, закономірностей організації та здійснення навчально-виховного процесу [13, с. 50].

Ефективність реалізації нововведень значною мірою залежить від інноваційного потенціалу школи, під яким розуміють здатність створювати, сприймати та реалізовувати нововведення. Беручи до уваги на інноваційний потенціал школи, створюється відповідна модель інноваційної діяльності закладу освіти. Перший рівень моделі виявляє потенціал школи до інноваційної діяльності, другий – можливості навчального закладу щодо реалізації того чи іншого конкретного нововведення [3].

У цьому контексті особливого значення набуває інноваційна діяльність закладів освіти, яка характеризується системним експериментуванням, апробацією і застосуванням інновацій в освітньому процесі. На сучасному етапі розвитку системи загальної середньої освіти в Україні зареєстровано на всеукраїнському рівні експериментування десятки педагогічних інновацій; на регіональному – декілька сотень. Зазначимо, що сьогодні в країні є тенденція розвитку експериментальної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів [10].

Розкриваючи значення і важливість упровадження у навчально-виховний процес учнівської і студентської молоді інноваційних технологій, учені Ю. Бабанський [1], І. Богданов [2] стверджують (з чим важко не погодитись), що інноваційний шлях розвитку освіти підвищує актуальність інтелектуального і креативного ресурсів, що разом виконують функцію “соціального ліфту”, котрий підіймає людину на вищі щаблі суспільства. Враховуючи той факт, що з часом в усьому світі все очевиднішим виявляється суперечність науково-технічного прогресу і духовності людини, зростає значення духовного потенціалу педагогічних систем. Соціальні конфлікти і техногенні катастрофи вимагають пошуку першопричин і шляхів їх подолання. Поки засоби взаємодії не будуть знайдені й не увійдуть у повсякденну реальність, стабільний розвиток суспільства й окремих країн залишається утопією: у різнорідних структур, ще не розуміють одна одну, є всі підстави конфліктувати. Відкритими залишаються і питання про можливості та способи управління інноваційними педагогічними системами. Специфіка цього процесу зрозуміла, оскільки інноваційні системи ґрунтовані на феномені креативності.

Цікавою, у контексті вище зазначеного, є думка вченого В. Хименця, що: “У педагогічному середовищі тривають розмови про неготовність значної частини вчителів прилучитися до інноваційних процесів. І для цього є певні підстави. Так, прагнення вчителя забезпечити максимальну відповідність навчально-виховного процесу у вимогах освітньої системи призводить до того, що учня використовують як засіб діяльності на рівні з іншими, передбаченими новітньою педагогічною технологією. За таких умов розвиток учасників педагогічного процесу відбувається переважно як об'єктивно обмежений предметно-професійними вимогами технології чи методики [13, с. 95].

Отже, що з метою посилення ефективності впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес підростаючої молоді (як учнівської, так і студентської), керуючись Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності затвердженим Міністерством освіти і науки України (№522 від 07.11.2000 р.), слід керуватись не шаблонно, а враховувати індивідуальні особливості кожного підопічного, тобто необхідно застосовувати особистісний підхід, застосовуючи при цьому відповідні інноваційні методи й технології.

Список використаних джерел

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Метод. основы. Москва, 1982. 192 с.
2. Богданов І.М. Професійна підготовка майбутніх вчителів на основі застосування інноваційних технологій. Автор. докт. дисертації. Київ, 1998. 22 с.
3. Ващенко А. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління // Освіта і управління. 2001. № 4. С. 59-68.
4. Данилов М.А. Некоторые методологические вопросы педагогических исследований // Советская педагогика. № 10. 1995. С. 34.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2012. 352 с. (Серія “Альма-матер”).
6. Занков Л.В. О предмете и методах дидактических исследований. Москва, 1962. 246 с.
7. Зязюн І.А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексології // Світло. 1996. №1. С. 4-6.
8. Кучинська І.О. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти: ключові орієнтири, завдання й результати / Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАНП України [гол. ред. Лабунець В.М.]. Вип.24 (1-2018). Ч.1. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 151.
9. Мельникова Н. Готовим педагога-инноватора // Народное образование. 1996. № 4, 5. С. 56-58.

10. Наин А.Я. Педагогические инновации и научный эксперимент // Педагогика. 1996. № 5. С. 10-15.
11. Освітні технології / За ред. Пехоти О.М. Київ, 2001. 256 с.
12. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. Київ, 1995. 252 с.
13. Хименець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 360 с.

The article deals with the relevance of enriching the experience of the formation of the education system in Ukraine through organizational reform and rethinking of the established psychological and pedagogical values. The author pays special attention to the fact that Ukraine as a European state, changes the policy and social priorities in education, introducing modern innovative educational technology, a major landmark which is the introduction of new methods of teaching and upbringing of children.

In the article the essence of innovative process is exposed at modern home educational school and pedagogics. On the basis of the conducted analysis, worked out scientific works of leading home scientists-teachers on issue of becoming of the home educational system, the author of the article marks the necessity of introduction of progressive methods of education of modern youth into the educational process.

The author of the article highlighted the means and methods of introduction into the home system of the latest educational technologies aimed at improving the quality of training and education of students and students; revealed the leading trends in reforming the domestic educational system; identified priority and promising directions of its formation and development. At the same time, the author focuses on the need to develop (master) a complex of competencies in a modern pedagogical worker, without which it is almost impossible to introduce innovative technologies into the educational process of the younger generation.

The author points out that in order to enhance the effectiveness of the introduction of innovative technologies in the educational process of young people (both pupils and students), should not be guided by a template, and take into account the individual characteristics of each ward, that is, it is necessary to apply a personal approach, applying the appropriate innovative methods and technologies.

Key words: education, innovation, experience, development, personality, methods, priorities.

УДК: 37.014.5.091.12:005.342(477)

DOI: 10.32626/2309-9763.2019-27.87-92

Світлана Поліщук
Svitlana Polishchuk

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ Й ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ НИМИ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

HISTORICAL-PEDAGOGICAL REFLECTION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ORGANIZATION OF MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF SOVIET PEDAGOGY

У статті розкриті витоки розвитку історико-педагогічної науки в Україні після здобуття нею політичної й економічної незалежності (з моменту розпаду Радянського Союзу і проголошення Акту про незалежність Української держави). Автор підкреслює, що ігнорування досвіду реформування шкільної освіти є однією з причин повторюваності типових помилок, гальмування і згорання реформ.

На основі дослідження наукових праць провідних вітчизняних учених, нормативних актів, прийнятих директивними органами Української держави, автор аналізує питання становлення системи навчальних закладів у 20-х роках ХХ століття. Особливе місце в статті займають